

УДК 811.161.2'27

НОВІ ВИЯВИ СУБСТАНДАРТНОЇ ЛЕКСИКИ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ МОВІ

Левченко Т. М.

У статті проаналізовано функціонально-стилістичні вияви жаргонної лексики в ЗМІ на структурно-семантичному рівні; простежено шляхи входження жаргонної лексики до системи сучасної української мови; тематично диференційовано жаргонну лексику в засобах масової інформації. Виявлено жаргонні лексико-тематичні групи в мові друкованих засобів масової інформації, встановлено функціональне навантаження жаргонізованих одиниць та факторів, що впливають на актуалізацію іманентних особливостей жаргонної лексики.

Встановлено, що уживання жаргонізмів є засобом стилізації неофіційного, а то й фамільярного спілкування. Використання жаргонізованої розмовної мови на сторінках української періодики слугує для привернення уваги читача. Використання нелітературної розмовної лексики в мові публіцистики початку XXI ст. є одним із важливих її компонентів. Ця лексика виконує оцінну та експресивну функції, сприяє реалізації принципу діалогічного мовлення, тобто контактовстановлення з читачем, оскільки вживання цих слів є засобом стилізації неофіційного, невимушеного спілкування. Стилістично знижена лексика привертає увагу споживача інформації, хоч автори в такий спосіб іноді й порушують загальновизнані етично-моральні норми.

Ключові слова: жаргонна лексика, мова преси, лексико-граматичні та функціонально-стилістичні вияви, тематичні групи жаргонної лексики.

НОВЫЕ ЯВЛЕНИЯ СУБСТАНДАРТНОЙ ЛЕКСИКИ В СОВРЕМЕННОМ УКРАИНСКОМ ЯЗЫКЕ

Левченко Т. Н.

В статье проанализированы функционально-стилистические проявления жаргонной лексики в СМИ на структурно-семантическом уровне; прослежены пути вхождения жаргонной лексики в систему современного украинского языка; тематически дифференцирована жаргонная лексика в средствах массовой информации. Выявлено жаргонные лексикотематические группы в языке печатных средств массовой информации, установлено функциональную нагрузку

жаргонизированных единиц и факторов, влияющих на актуализацию имманентных особенностей жаргонной лексики.

Установлено, что употребление жаргонизмов является средством стилизации неофициального, а иногда и фамильярного общения. Использование жаргонизированной разговорной речи на страницах украинской периодики служит для привлечения внимания читателя. Использование нелитературной разговорной лексики в языке публицистики начала XXI века является одним из важных ее компонентов. Эта лексика выполняет оценочную и экспрессивную функции, способствует реализации принципа диалогической речи, то есть контактоустановки с читателем, поскольку употребление этих слов является средством стилизации неофициального, непринужденного общения. Стилистически сниженная лексика привлекает внимание потребителя информации, хотя авторы таким способом иногда и нарушают общепризнанные нравственно-моральные нормы.

Ключевые слова: *жаргонная лексика, язык прессы, лексико-грамматические и функционально-стилистические проявления, тематические группы жаргонной лексики.*

NEW MANIFESTATIONS OF SUBSTANDARD VOCABULARY IN MODERN UKRAINIAN LANGUAGE

Levchenko T. M.

The article analyzed functional and stylistic manifestations of slang vocabulary in mass media on the structural and semantic level; it is traced the ways of the entry of slang vocabulary into the system of modern Ukrainian language; it is differentiated thematically slang vocabulary in mass media. The article discovered slang lexical and thematic groups in the language of mass media and specified the functional force of slang units and factors that affect the actualization of inherent characteristics of slang vocabulary.

The article showed that the use of slang words is a way of the stylization of informal and even familiar communication. The use of colloquial language in Ukrainian periodicals aims to attract the attention of the reader. The use of colloquial language in journalism at the beginning of the XXI century is one of the most important components. This vocabulary has evaluative and expressive functions and promotes the realization of the principle of dialogue speech – the way of making a contact with the reader, because the use of these words is a way of the stylization of informal communication. Stylistically reduced vocabulary attracts the attention of the

user of information, but the authors sometimes violate generally accepted ethical and moral standards.

Keywords: *slang vocabulary, language of mass media, lexical and grammatical and functional and stylistic manifestations, thematic groups of slang vocabulary.*

Постановка наукової проблеми та її значення. Сучасні засоби масової інформації стали основним джерелом вивчення стану розвитку мови на певному історичному етапі, оскільки саме ця функціональна ніша дає змогу простежити механізми складного взаємозв'язку мови, суспільства та особистості. У просторі цього взаємозв'язку виникають нові нормативні критерії, що свідчить про формування нових уявлень про мовну норму: від норми як правила для всіх – до норми, яка враховує динамічність комунікативних ролей, розмаїття суб'єктів спілкування в усіх сферах. Тому основним завданням українського мовознавства сьогодні є потреба відновити природні форми функціонування мови, що сприятиме підвищенню її комунікативної потужності.

Мова сучасних газет характеризується підвищеною експресивністю. Експресивна функція мови набуває нових проявів у вживанні стилістично зниженої лексики, яка має потужний експресивно-емоційний потенціал. Дослідженню цього шару лексики, умовам її функціонування в сучасному газетно-публіцистичному дискурсі присвячені численні праці вітчизняних та зарубіжних учених. Незважаючи на велику кількість досліджень жаргонної лексики, її функціональна природа ще до кінця не розкрита, вказана проблема ще не стала предметом спеціального дослідження в українському мовознавстві.

Аналіз досліджень проблеми. Окремі аспекти функціонування жаргонної лексики в газетно-публіцистичному стилі стали об'єктом вивчення багатьох українських лінгвістів. Вивченню молодіжного сленгу присвятили свої дослідження О.М. Береговська [1], Є.В. Митрофанов, Т.Г. Нікітіна [2]. Кримінальні жаргонізми розглядають В.М. Мокієнко [3], Н.В. Третяк [9]. Жаргонно-сленговій комунікації усного мовлення приділяють увагу Л.О. Ставицька [6; 7], Т.І. Ніколашина [5] та ін.

Актуальність статті зумовлена загальною настановою сучасної лінгвістики вивчати мову періодики, зважаючи як на лінгвальні, так і екстралінгвальні фактори, а також недостатнім вивченням проблем, пов'язаних з функціонуванням сучасного жаргоновживання як номінативно-експресивного засобу в дискурсі друкованих засобів масової інформації. З'ясування специфіки відтворення реального узусу «живого» мовлення, компонентом якого є жаргонна лексика, у конкретно текстовій реалізації друкованими засобами масової інформації, розширенням меж норм української мови власне й зумовили обраний напрям роботи. Актуальними видаються також такі проблеми, як зростання питомої ваги жаргонної лексики в текстах засобів масової інформації, загальна експансія досліджуваного лексичного пласту в загальнорозмовну мову та супровідні лексико-семантичні процеси, мовний смак і мовна особистість авторів статей, культуромовний аспект жаргонної лексики.

Мета статті – виявити жаргонні лексико-тематичні групи в мові друкованих засобів масової інформації, установити функціональне навантаження жаргонізованих одиниць та факторів, що впливають на актуалізацію іманентних особливостей жаргонної лексики.

Для мови українських засобів масової інформації початку ХХІ ст. характерне вживання жаргонної лексики, яку фахівці вважають одним із найдискусійніших явищ мовленнєвої культури. Думки дослідників з приводу цього феномену розходяться досить протилежно. У науково-дослідницькій роботі спробуємо проаналізувати використання найуживаніших жаргонізмів у мові української періодики початку ХХІ ст., у публікаціях різної тематики в газетах різних форм власності. Зокрема, розглянемо функціонування кримінального жаргону, молодіжного жаргону та жаргонізовану розмовну мову.

Проблему функціонування кримінального жаргону на шпальтах українських газет не оминають увагою. Чимало видань надто насичені цією лексикою. Проникнення жаргонізмів у мову періодики зумовлене насамперед потребою характеризувати середовище певних соціальних груп, а також вживати їх як засіб емоційного висловлення. Сьогодні їх використовують для опису

загальних суспільних процесів. У науковій роботі тлумачити значення жаргонізмів будемо за словником Л. О. Ставицької «Український жаргон».

Досить часто у мові української періодики зустрічаються жаргонізми із значенням позбавлення волі. Наприклад: *загриміти* «бути заарештованим» [7, с. 142], пор.: «В Україні у 1936 році було заарештовано понад 15 тис. людей. Хоча й сам Бухарін, як відомо, **«загримів»** («Україна молода», 13.03.2012) ; *впяти* «засудити на певний строк позбавлення волі» [7, с. 94] «...але 3 лютого все той же Київський райсуд **«впяв»** правозахисникові дев'ять діб...» («Україна молода», 13.03.2012).

До лексику журналістів увійшло дієслово *шити*, яке має два кримінальних значення – «убивати» та «необґрунтовано звинувачувати когось у чомусь» [7, с. 375]. Його вживають переважно у другому значенні, напр.: «Переконання, за які **«шиють»** аморалку» (заг.) («Україна молода», 06.01.2012).

Дослідниця української лексики М. І. Навальна кримінальні жаргонізми-іменники поділяє на три групи: 1) назви осіб, що скоюють злочини; 2) назви наркотичних засобів; 3) назви видів покарань та судимостей [4, с. 237]. До першої з цих груп і належить кримінально-міліцейська лексема *гастролер* «злочинець, який здійснює пограбування в різних містах» [7, с. 102]. Проте ми фіксуємо і дієслово *гастролювати*, напр.: «...чи не **«гастролювала»** шахрайка зі своєю «програмою» в інших містах...» («Україна молода», 20.03.2009). До цієї групи жаргонізмів зараховуємо іменник *братки* «молодший в ієрархії мафіозної структури, який виконує завдання, що потребують жорстокості та фізичної сили» [7, с. 68], напр.: «При наближенні камер **«братки»** втягували голови в комір...» («Україна молода», 23.12.2012).

Досить популярними у мові українських засобах масової інформації залишаються жаргонізми: *кидати* «виманювати за допомогою махінацій значні суми грошей; обдурювати» [7, с. 170], напр.: «У світі є великий ступінь недовіри між людьми. Тим паче в Одесі – майже легендарно-кримінальному місті, де чимало тих, хто **«кидає»** («Україна молода», 25.12.10); *клієнт* «потерпілий» [7, с. 176], пор.: «Шахрай заводив із нею

душевну розмову і доволі швидко отримував усю потрібну інформацію про потенційного **«клієнта»** («Україна молода», 13.03.2012); зек «ув'язнений» [7, с. 155], напр.: *«Такий собі Юрій Олексійович із місць позбавлення волі вийшов два роки тому й вирішив скористатися набутими знаннями з юриспруденції, а також специфічним досвідом зека»* («Україна молода», 13.03.10); феня «кримінальний жаргон» [7, с. 338], пор.: *«Тепер йому вже легше буде говорити, не треба буде шукати замітники, а можна шпарити **«по фені»**...* («Україна молода», 25.12.2012). Чимало прикладів можна навести, коли в газетних текстах зустрічаються декілька жаргонних одиниць в одному реченні, напр.: *«... новообраний глава держави має кримінальне минуле, адже не з чуток знає, що таке **«чифір»** і як воно – **«ботати по фєнє»**...»* («Україна молода», 25.12.2012). У словнику Л. О. Ставицької «Український жаргон» знаходимо значення цих лексем: *чифір* «чай, кава» [7, с. 263], *ботати* «говорити, розмовляти, розповідати щось» [7, с. 66], напр.: *«А ми й без спеціальних студій розуміємо, про що йдеться, коли чуємо з екранів ТБ чи в ефірі слова **«мочити»**, **«опустити»**, **«дерибан»** ...»* («Україна молода», 25.12.2012), *мочити* «убивати» [7, с. 222], *опустити* «з ганьбою вигнати із злочинського угруповання» [7, с. 243], *дерибан* «поділ награбованого» [7, с. 120], пор.: *«Дві **«ходки»** на **«зону»** – таким досвідом не може **«похвалитися»** жоден керманіч у світі»* («Україна молода», 25.12.2012). Л. О. Ставицька в словнику «Український жаргон» подає значення цих слів: *ходка* «судимість, строк відбування покарання» [7, с. 356], *зона* «виправно-трудова установа; територія, на якій розташована така установа» [7, с. 158].

Деякі жаргонізми виходять за межі кримінальної, міліцейської чи тюремної тематики, їх використовують і для тем суспільно-політичного життя, напр.: *замовити* «організувати чиесь убивство; найняти кілера для вбивства когось» [7, с. 147], напр.: *«Те, що Валерія Семенюту **«замовили»** очільники чистої води прокурор спростовує...»* («Україна молода», 2–3.09.2011); *качка* «повідомлення недостовірної, неправдивої інформації; вигадка» [7, с. 167], пор.: *«Новина про дискримінацію українських медичних дипломів у Саудівській Аравії може*

виявитися *«качкою»* («Україна молода», 24.03.2009). На сторінках українських видань часто вживаним став жаргонізм *беспредел*, який має три значення – «злочин із застосуванням жорстокого фізичного насилля», «непристойна поведінка, розгул» та «відсутність будь-яких норм, правил, законів у суспільному, політичному, економічному і т. ін. житті, у стосунках між людьми» [7, с. 52]. У даному випадку воно вжито в третьому значенні, напр.: *«Львівські перевізники відчайдушно страйкують проти урядового «беспредела»* («Україна молода», 04.02.2009); *«Кисельова вважають ініціатором і натхненником «беспредела» з виключенням із партії кримських керівників»* («Україна молода», 12.02.2009).

Поширення жаргонізмів набирає таких обертів, що деякі з них не встигають фіксувати навіть у словниках. Нашим завданням є знайти й описати значення цих жаргонізмів. Таким є іменник *ширка*. У словнику «Український жаргон» Л. О. Ставицької знаходимо – «шприц для ін'єкцій наркотику» [7, с. 309], проте в нас воно вжито в суспільно-політичній тематиці в значенні «широка коаліція у Верховній Раді», напр.: *«Четвертого червня минулого року, напередодні очікуваної «ширки» ПР і БЮТ, прем'єр-міністр Юлія Тимошенко побувала в Кракові...»* («Україна молода», 13.01.2012). У цій же тематиці вжито не зафіксоване дослідницею словосполучення *мотати строк*, для позначення «відбувати покарання», пор.: *«Президент, що двічі «строк мотав»* (заг.) («Україна молода», 25.12.2012). У мові українських засобів масової інформації простежуємо часте вживання жаргонізму *тушка*, значення якого Л. О. Ставицька в словнику «Український жаргон» не подає. Нами встановлено значення цього іменника: «народний депутат, який переходить із фракції у фракцію з метою власної вигоди», напр.: *«Мені здається, що і Янукович і Тимошенко чекають, коли фракція піде до них «тушками»* («Україна молода», 25.12.2012); *«Хотів би наголосити, що так звані «тушки» – це ті депутати-зрадники...»* («ПравДа! Київщини», 16.09.2012); *«Ходили чутки, що після виключення «тушок» у фракції...»* («Україна молода», 07.09.2011); *«Олег Бойко: Бути «тушкою» – ганьба для чесної людини!»* (заг.) («Твоє право», 03.10.2012).

Широко в мові друкованих засобів масової інформації використовують молодіжний жаргон. Його класифікуємо на групи: 1) позначення дій та процесів; 2) номінації осіб; 3) назви речей; 4) позначення документів; 5) позначення ознак.

Для позначення дій та процесів у друкованих засобах масової інформації зустрічаються такі лексеми як *скинути* «продати» [7, с. 300], напр.: «*Кожен із нас має «свій» невеличкий «обмінник», у якому можна швидко і без зайвих документів «скинути» чи купити валюту*» («Україна молода», 11.10.2011); «*Є підприємства, які «скинули» ці об'єкти, бо не могли дати їм лад...*» («Україна молода», 16.08.2011); *дістати* «позбавити спокою когось, набриднути комусь» [7, с. 123], напр.: «*Одна з версій грузинів – військових вже «дістала» поведінка противника*» («Високий Замок», 07.08.2008); *відкосити* «ухилитися від чогось (частіше від служби в армії)» [7, с. 86], пор.: «*Як «відкосити» від армії?*» (заг.) («Новий погляд», 06.03.2008); *проколотися* «ускочити в клопіт, зазнати невдачі» [7, с. 279], пор.: «*Проколовся» ж спритник на тому, що почав представлятися не приятелем...*» («Україна молода», 13.03.2012).

У суспільно-політичній тематиці для несхвальної поведінки політиків використовують жаргонізм *розводити* «обдурювати когось» [7, с. 288], напр.: «*...в яких пан Ляшко козирав перед тими, кого «розводив»*» («Україна молода», 14.01.2012); також фіксуємо жаргонізм *розвести* «обдурити когось» [7, с. 288], пор.: «*За схожою схемою аферисти «розвели» й прикарпатця...*» («Єдина опозиційна газета», 23.10.2012).

У мові української періодики використовується дієслово *відмазати* «виправдати когось, зняти звинувачення з когось, виручити, часто за допомогою грошей» [7, с. 86], напр.: «*Зрештою, освіту в Полтаві «тягне» діяч, якого приятель-можновладці неодноразово «відмазували»*» («Україна молода», 06.01.2012). Проте частіше зустрічається іменник *відмазка* «відмовка, можливість ухилитися від чогось» [7, с. 86], пор.: «*Курс підготовки не вдалося закінчити. Не вистачило часу. Хоча розумію, що це звучить, як звичайна «відмазка»*» («Високий Замок», 04.08.2008); «*Список «відмазок» українських артистів щодо російськомовного репертуару...*» («Україна молода»

15.01.2009); «Мирослав Воньо: «Неформали – це «відмазка» музичних редакторів і продюсерів» («Україна молода», 13.02.2013).

На сторінках друкваних засобах масової інформації фіксуємо лексеми *прохавати* «зрозуміти щось; сприйняти зміст, значення, суть чого-небудь» [7, с. 280], напр.: «Мораль: баби навіжені, їх **«фіг прохаваети»**, а писати треба короткими реченнями» («Газета по-українськи», 17.04.2013) та наїзд «критичні зауваження, претензії до когось» [7, с. 229], пор.: «За радянських часів під такими рубриками газети вміщували усілякі лінгвістичні викрутаси або необґрунтовані **«наїзди»** читачів» («Народна», 10.05.2010). Ці жаргонізми використовуються для позначення дій та процесів.

Іноді в мові періодики жаргонізми входять до складу стійких словосполук. Так, іменник *дах* «голова, мізки, здоровий глузд» [7, с. 117], часто вживають як залежний компонент словосполучення *дах іде* «хтось божеволіє, втрачає здоровий глузд та самоконтроль» [7, с. 117], пор.: «...у чужомовній країні та ще й майже без грошей – звісно, в декого міг **«поїхати дах»** («Україна молода», 16.08.2011); «Від розкішного і впевненого у завтрашньому дні життя у богемі **«іде дах»** («Україна молода», 06.01.2012).

Активно функціонують у газетному мовленні жаргонні одиниці для номінації осіб, такі як *нігер* «негр» [7, с. 237], *шмара* «жінка легкої поведінки; повія» [7, с. 378], *кореш* «давній приятель компаньйон» [7, с. 185], *чубчик* «дівчинка» [7, с. 367], *пофігіст* «людина, перейнята пофігізмом, яка культивує його в собі та інших» [7, с. 271], *чувак* «молодий чоловік; юнак» [16, с. 367], *прошмандовка* «жінка легкої поведінки» [7, с. 280] та ін. Пор.: «Колись Барака Обаму, мабуть, теж називали образливим словом **«нігер»** («Україна молода», 16.08.2011); «Кілька днів поспіль вся Лівія святкувала загибель колишнього лідера, **«брата»**, **«кореша»** (так його називала молодь) Каддафі» («Україна молода», 25.10.2011); «Асія Ахат до умов не вибаглива, як примадонна, але і не **«пофігістка»**, як рокери» («Україна молода», 19.07.2011); «Тож у н'єсі залишили суржик, а з лайливих слів – **«прошмандовка»**...» («Україна молода», 22.09.2011).

Для позначення речей у пресі фіксуємо лексеми: *ящик* «телевізор» [16, с. 386], пор.: «*Не закривай життя в «ящик»* (заг.) («Україна молода», 30.11.2011); *шужи* «взуття, черевики» [16, с. 383], пор.: «*А по-друге для виготовлення «благодійних» «шужів» використовуватимуть винятково рослинні матеріали* («Україна молода», 19.04.2012); *ствол* «вогнепальна зброя» [7, с. 310], напр.: «*Замість «ствола» під целофаном ховалася... звичайнісінька скляна пляшка...*» («Україна молода», 16.03.2012); *травичка* «будь-яка наркотична речовина для куріння (анама, марихуана, гашиш тощо)» [7, с. 322], напр.: «*Найкраця «травичка» Портман»* (заг.) («Україна молода», 25.12.2012); *шмурдяк* «вино поганої якості» [7, с. 379], «*Скільки людей пило одеколони, розчинники, «шмурдяк»?*» («Україна молода», 17.01.2008). Також на сторінках газет зустрічаються такі поняття: *прикид* «гарний, дорогий, модний одяг» [7, с. 274], *попса* «популярна естрадна музика низького художнього рівня» [7, с. 269], *хвіст* «академічна заборгованість» [7, с. 353], *фішка* «особливість, сутність, специфічна риса, тенденція і т. ін.» [7, с. 341], *прибамбас* «додаткові, надлишкові орнаментальні деталі, що надміру прикрашають і часто підвищують вартість чогось» [7, с. 273]. Пор.: «*Для того аби привернути увагу вона кожного дня перевдягалася по декілька разів в усі найкращі «прикиди»...*» («Вісник Переяславщини», 17.12.2012); «*ще кримінальнішим видається запрошення на гастролі російської «поси»* («Високий Замок», 12.01.2014); «*Треба «хвости» в інституті ліквідувати!*» («Україна молода», 13.08.2014); «*Моя різдвяна «фішка» – індичка. Вона всім до смаку*» («Високий Замок», 4–10.01.2015); «*Вважаю, що хороша ялика повинна стояти винятково на спеціальній підставці без різних «прибамбасів»* («Вісті», 22.12.2014).

Окрему групу молодіжного жаргону становлять слова, що вживаються для позначення документів. У словнику Л. О. Ставицької знаходимо лексеми: *ксива* «будь-який функціональний документ (паспорт, пропуск, білет, довідка тощо)» [7, с. 192]; *липуха* «фальшиве посвідчення» [7, с. 202], проте ми фіксуємо іменник *липа* та прикметник від іменникового жаргонізму *липовий*. Пор.: «*За «ксиву» – до в'язниці*» (заг.)

(«Україна молода», 04.06.2009); «...показана «**ксива**» одразу викликала в пильного «погрянця» серйозні сумніви» («Україна молода», 21.03.2014); «Отже, генеральство – «**липове**», тобто не заслужене!» («Україна молода», 21.02.2014); «... закордонна «**ксива**» є високотехнологічною «**липою**» («Україна молода», 28.05.2009); «Виявляється, «**липові ксиви**» шахрай використовував для дрібного збагачення» («Україна молода», 18.03.2009).

Широко використовуваними серед споживачів інформації є жаргонізми для позначення ознак, зокрема: *крутий* «оригінальний, екстраординарний» [7, с. 191], *прикольний* «потішний, смішний, достойний іронії» [7, с. 275], *драйвовий* «який справляє сильне враження» [7, с. 128], *просунутий* «той, хто серйозно займається чимось, знає щось краще за інших; компетентний у своїй галузі» [7, с. 279], *забичений* «де мешкають, перебувають і т. ін. сільські жителі» [7, с. 140], *фуфло* «про щось погане, неякісне, не варте уваги» [7, с. 245]. Пор.: «У підлітковому середовищі, де дуже актуальне питання лідерства і популярності, частіше **«найкрутіший»** виявляється найцинічнішим» («Україна молода», 12.01.2015); «Джармуш **«прикольніший»**, ніж Тарантіно» («Газета по-українськи», 21.04.2015); «Виступ Олега Скрипки з **«ВВ»** був на **«Таврійських іграх» «найдрайвовішим»** («Україна молода», 06.05.2015); **«Просунутий»** комбат відрізняється від пересічного тим, що знає істину: все, що проіржавіло та розвалилося треба акуратно пофарбувати!» («Україна молода», 28.04.2015); «Адже їхнє село, як висловлюється Іван Перерва **«не забичене»**, молодь до дурі не тягне...» («Україна молода», 25.10.2011); «Один молодик пожалівся: **«Фуфло»** ваша трава!» («Україна молода», 13.08.2015).

Висновки. Для мови української преси початку ХХІ ст. характерна тенденція до дедалі ширшого використання жаргонізмів. Їх уживають для посилення експресивно-емоційного забарвлення інформації або для надання газетним текстам негативного оцінного характеру. Проблему функціонування жаргону на шпальтах українських газет не оминають увагою. Чимало видань надто насичені цією лексикою. Проникнення жаргонізмів у мову періодики зумовлене насамперед потребою

характеризувати середовище певних соціальних груп, а також вживати їх як засіб емоційного висловлення.

Досить часто журналісти послуговуються кримінальним жаргоном. Також у мові сучасної української періодики широко представлений молодіжний жаргон. Вони функціонують здебільшого в коментарях, інтерв'ю, статтях зі значеннями, зафіксованими у відповідних жаргонних словниках, а також і з новими значеннями. Їх використовують для характеристики дій та процесів, позначення осіб, речей, ознак та ін. Жаргонізми виконують переважно оцінну та експресивну функції, сприяють установленню контактів з читачем, приверненню уваги читача до різних матеріалів.

Активне функціонування кримінальних та молодіжних жаргонізмів у мові українських засобів масової інформації, зокрема в суспільно-політичній публіцистиці, засвідчує, що вони виходять за межі свого традиційного усно-розмовного вживання в соціальних діалектах і слугують засобами експресивізації газетних текстів.

Жаргонізми, ужиті в газетних заголовках, є засобом створення стилістичного контрасту між жаргонними та літературними газетнопубліцистичними одиницями.

В останнє десятиліття в науковому і публіцистичному дискурсах поширився також запозичений з англійської мови термін сленг на позначення жаргонізованого розмовного мовлення або жаргону з широкою соціальною базою. Одну з груп жаргонізованої розмовної мови становлять іменники, що вживаються для позначення транспорту, приміщень, фільмів, органів тіла тощо.

Жаргонні одиниці надають газетним текстам емоційно-експресивного забарвлення. Уживання такої лексики є засобом стилізації неофіційного, а то й фамільярного спілкування. Використання жаргонізованої розмовної мови на сторінках української періодики слугує для привернення уваги читача.

Використання нелітературної розмовної лексики в мові публіцистики початку ХХІ ст. є одним із важливих її компонентів. Ця лексика виконує оцінну та експресивну функції, сприяє реалізації принципу діалогічного мовлення, тобто

контакто-встановлення з читачем, оскільки вживання цих слів є засобом стилізації неофіційного, невимушеного спілкування. Стилістично знижена лексика привертає увагу споживача інформації, хоч автори в такий спосіб іноді й порушують загально-визнані етично-моральні норми.

Список використаних джерел

1. Береговская Э. М. Молодежный сленг : формирование и функционирование / Э. М. Береговская // Вопросы языкознания. – 1996. – № 3. – С. 32–41.
2. Митрофанов Е. В., Никитина Т. Г. Молодежный сленг : Опыт словаря / Е. В. Митрофанов, Т. Г. Никитина. – М., 1994. – 340 с.
3. Мокиенко В. М., Никитина Т. Г. Большой словарь русского жаргона / В. М. Мокиенко, Т. Г. Никитина. – СПб. : Норинт, 2000. – 720 с.
4. Навальна М. І. Динаміка лексику української періодики початку ХХІ ст. : [монографія] / М. І. Навальна. – К., Інститут української мови; Видавничий дім Дмитра Бураго, 2011. – 328 с.
5. Ніколашина Т. Зооморфізми в жаргонно-сленговій комунікації / Т. Ніколашина // [http // revistas.ucm.es /fll /15781763 articulos / ESLC 0808110125A.PDF](http://revistas.ucm.es/fll/15781763articulos/ESLC0808110125A.PDF).
6. Ставицька Л. Проблеми вивчення жаргонної лексики : Соціолінгвістичний аспект / Леся Ставицька // Українська мова. – 2001. – № 1. – С. 55–68.
7. Ставицька Л. Український жаргон. Словник: Містить близько 4070 слів і понад 700 стійких словосполучень / Леся Ставицька. – К. : Критика, 2005. – 496 с.
8. Тараненко О. О. Колоквіалізація, субстандартизація та вульгаризація як характерні явища стилістики сучасної української мови (з кінця 1980-х рр.) / О. О. Тараненко // Мовознавство. – 2002. – № 4–5. – С. 33–39.
9. Третяк Н. В. Жаргонна лексика в друкованих ЗМІ (номінативно-експресивна функція) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : 10.02.01 «Українська мова» / Н. В. Третяк. – К., 2008. – 20 с.
10. Українська мова : Енциклопедія / [Редкол. : Русанівський В. М. (співголова), Тараненко О. О. (співголова), Зяблюк М. П. та ін]. – 3-те вид., зі змінами і доп. – К.: Вид-во «Укр. енцикл.» ім. М. П. Бажана, 2007. – 856 с.
11. Шевченко Л. І. Концепти теорії інтелектуалізації літературної мови в контексті розвитку стилю масової інформації / Л. І. Шевченко //

Стилістика української літературної мови : диференціальна діагностика тексту. – К., 2004. – С. 68–81.

12. Щур І. І. Україномовний комп'ютерний сленг : формування і функціонування : дис. кандидата філол. наук : 10.02.01 / Щур Ірина Ігорівна. – К., 2006. – 245 с.

References

1. Beregovskaia E. M. Molodezhnyi sleng : formirovanie i funktsionirovanie / E. M. Beregovskaia // Voprosy iazykoznanii. – 1996. – № 3. – S. 32–41.

2. Mitrofanov E. V., Nikitina T. G. Molodezhnyi sleng : Opyt slovaria / E. V. Mitrofanov, T. G. Nikitina. – M., 1994.

3. Mokienko V. M., Nikitina T. G. Bolshoi slovar russkogo zhargona / V. M. Mokienko, T. G. Nikitina. – SPb. : Norint, 2000. – 720 s.

4. Navalna M. I. Dynamika leksykonu ukrainskoi periodyky pochatku XXI st. : [monohrafiia] / M. I. Navalna. – K., Instytut ukrainskoi movy; Vydavnychiy dim Dmytra Buraho, 2011. – 328 s.

5. Nikolashyna T. Zoomorfizmy v zharhonno-slenhovii komunikatsii / T. Nikolashyna // [http // revistas.ucm.es /fil /15781763 articulos / ESLC 0808110125A.PDF](http://revistas.ucm.es/fil/15781763articulos/ESLC0808110125A.PDF).

6. Stavyska L. Problemy vyvchennia zharhonnoi leksyky : Sotsiolinhvistychnyi aspekt / Lesia Stavyska // Ukrainska mova. – 2001. – № 1. – S. 55–68.

7. Stavyska L. Ukrainskyi zharhon. Slovnyk : Mistyt blyzko 4070 sliv i ponad 700 stiikykh slovospoluchen / Lesia Stavyska. – K. : Krytyka, 2005. – 496 s.

8. Taranenko O. O. Kolokvializatsiia, substandartyzatsiia ta vulharyzatsiia yak kharakterni yavyshta stylistyky suchasnoi ukrainskoi movy (z kintsia 1980-kh rr.) / O. O. Taranenko // Movoznavstvo. – 2002. – № 4–5. – S. 33–39.

9. Tretiak N. V. Zharhonna leksyka v drukovanykh ZMI (nominatyvno-ekspresyivna funktsiia) : avtoref. dys. na zdobuttia nauk. stupenia kand. filol. nauk : 10.02.01 «Ukrainska mova» / N. V. Tretiak. – K., 2008. – 20 s.

10. Ukrainska mova : Entsyklopediia / [Redkol. : Rusanivskyy V. M. (spivholova), Taranenko O. O. (spivholova), Ziabliuk M. P. ta in]. – 3-tie vyd., zi zminamy i dop. – K.: Vyd-vo «Ukr. entsykl.» im. M. P. Bazhana, 2007. – 856 s.

11. Shevchenko L. I. Kontsepty teorii intelektualizatsii literaturnoi movy v konteksti rozvytku styliu masovoi informatsii / L. I. Shevchenko // Stylistyka ukrainskoi literaturnoi movy : dyferentsialna diahnostyka tekstu. – K., 2004. – S. 68–81.

12. Shchur I. I. Ukrainomovnyi kompiuternyi slenkh : formuvannia i funkcionuvannia : dys. kandydata filol. nauk : 10.02.01 / Shchur Iryna Ihorivna. – K., 2006. – 245 s.

ДАНИ ПРО АВТОРА

Левченко Тетяна Миколаївна, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри української лінгвістики та методики навчання ДВНЗ «*Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди*»
вул. Г. Іваневського, б. 50, м. Переяслав-Хмельницький, Київська обл., Україна 08402
e-mail: tanyalevchenko2010@ukr.net

ДАНИЕ ОБ АВТОРЕ

Левченко Татьяна Николаевна, кандидат педагогических наук, доцент кафедры украинской лингвистики и методики преподавания ГВУЗ «*Переяслав-Хмельницкий государственный педагогический университет имени Григория Сковороды*»
ул. Г. Иваневского, д. 50, г. Переяслав-Хмельницкий, Киевская обл., Украина 08402
e-mail: tanyalevchenko2010@ukr.net

DATA ON AUTHOR

Levchenko Tetiana Mykolaivna, Candidate of Pedagogic Science, Associate Professor of the Department of Ukrainian Linguistics and Teaching Methods *Pereyaslav-Khmelnytskyi Hryhoryi Skovoroda State Pedagogical University*
50 Henerala Ivanevskoho Street, Pereyaslav-Khmelnytskyi, Kyiv region, Ukraine, 08402
e-mail: tanyalevchenko2010@ukr.net

УДК 811.161.2'373J:070«19»

ФУНКЦІОНУВАННЯ КНИЖНОЇ ЛЕКСИКИ В МОВІ УКРАЇНСЬКОЇ ПЕРІОДИКИ ПОЧАТКУ ХХІ СТОЛІТТЯ

Панченко Т. С.

У статті розглядається вживання книжної лексики в мові української періодики початку ХХІ століття. Зроблено огляд досліджень